

# “IZLANISH SAMARALARI”

№9 mavzusidagi respublika an’anaviy ilmiy-nazariy anjumani

## JAHON ADABIYOTINI O‘QITISHDA VIRTUAL ADABIY TOPSHIRIQLAR YARATISHNING ILMIIY-METODIK ASOSLARI

**Dildora Davlatboyeva,**

*Ajiniyoz nomidagi Nukus DPI*

*O‘zbek tili va adabiyoti mutaxassisligi 1-kurs magistranti*

**Annotatsiya.** Ushbu tezisda maktab darsliklarida jahon adabiyotini o‘qitishda virtual adabiy topshiriqlarining ahamiyati va topshiriqlarni yaratishning ilmiy-metodik asoslari xususida so‘z boradi.

**Kalit so‘zlar:** *Interaktivlik, kreativlik va tanqidiy fikrlash, kontekstual yondashuv, baholash va fikr bildirish.*

Jahon adabiyotini o‘qitish jarayoni o‘quvchilarga adabiy merosni o‘rganish, muammolarni tahlil qilish va ijodiy fikrlashni rivojlantirishga yordam beradi. So‘nggi yillarda, ta’lim texnologiyalarining rivojlanishi va raqamli resurslarning kengayishi o‘qituvchilarga o‘quv jarayonini samarali va interaktiv tarzda tashkil etish imkonini berdi. Jahon adabiyotini o‘qitishda virtual adabiy topshiriqlar yaratish, o‘quvchilarning adabiy bilimlarini chuqurlashtirish, kreativ va tanqidiy fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirishda samarali vosita bo‘lib xizmat qiladi. Virtual adabiy topshiriqlar, internet-resurslari va raqamli texnologiyalarni o‘qitish jarayoniga integratsiya qilishni o‘z ichiga oladi. Bu yondashuv o‘quvchilarga adabiy asarlarni turli usullar orqali o‘rganishga imkon yaratadi. Virtual adabiy topshiriqlar yaratishning ilmiy asoslariga quyidagilar kiradi: interaktivlik, kreativlik va tanqidiy fikrlash, multimediya vositalaridan foylanish, differentsiatsiya, baholash va fikr bildirish, loyihalar va kollobarativ ish, kontekstual yondashuv.

Virtual topshiriqlar interaktiv bo‘lishi kerak, ya’ni o‘quvchilarga nafaqat nazariy bilimlarni olish, balki mustaqil ravishda fikr bildirish, bahs-munozaralar o‘tkazish, yangi bilimlarni topish imkoniyatini yaratish zarur<sup>1</sup>. Masalan, adabiy asarlarni muhokama qilish, qahramonlarni tahlil qilish, matnni turli nuqtai nazardan o‘qish. Bu o‘quvchilarning ta’lim jarayoniga faol ishtirok etishini ta’minlaydigan, o‘quvchilar bilan o‘qituvchi o‘rtasida ikki tomonlama muloqotni rag‘batlantiruvchi yondashuvdir. Interaktiv o‘qitish usuli talabalarga o‘zingizni faqat tinglovchi sifatida emas, balki o‘rganish jarayonining faol ishtirokchisi sifatida his qilish imkonini beradi. Bu, o‘z navbatida, o‘quvchilarning fikrlash, tahlil qilish va ijodiy yondashuvlarini rivojlantiradi. Jahon adabiyoti na’munalarini o‘qitishda bu usuldan foydalanish o‘quvchilarning o‘zlashtirish samaradorligining yanada oshishiga olib

<sup>1</sup> Akramova L. Interaktiv ta’lim texnologiyalari: metodik yondashuvlar. – Toshkent: Ta’lim nashriyoti, 2021.

# “IZLANISH SAMARALARI”

## №9 mavzusidagi respublika an’anaviy ilmiy-nazariy anjumani

keladi<sup>2</sup>. 7-sinf darsligi misolida ko‘rib chiqadigan bo‘lsak, bu yoshdagi o‘quvchilarda asar sujeti va rang-barangligiga qiziqishi kuchli bo‘ladi. Ernest Seton-Tompsonning “Lobo”, Ernest Xemingueyning “Chol va dengiz” asarlarini o‘qitishda ham bir bu usuldan foydalansak maqsadga muvofiq bo‘ladi. O‘qitishda multimedia vositalari, masalan, onlayn testlar, video materiallar, virtual muhokama guruhlar, interaktiv kartalar va dasturlarni qo‘llash o‘quvchilarning faol ishtirokini ta’minlashda muhim vosita bo‘lib xizmat qiladi. Misol uchun, o‘quvchilarni videolarni tahlil qilish, ularni tartibga solish yoki o‘zlarini yangi asar yaratishga chaqirish. Interaktivlik, ayniqsa virtual va raqamli texnologiyalar yordamida, o‘qitish jarayonining samaradorligini oshiradi, o‘quvchilarning izlanish va o‘rganish qobiliyatlarini kuchaytiradi. Bunday yondashuv o‘quvchilarning o‘zini ifodalash, izlanish, fikrlarini erkin bildirish va o‘zaro hamkorlikda ishlash ko‘nikmalarini rivojlantiradi.

Virtual topshiriqlar o‘quvchilarga ko‘proq vizual va audiovizual resurslardan foydalanishni ta’minlashi zarur. Masalan, asarlarga asoslangan videolar, interaktiv xaritalar, grafiklardan foydalanish, o‘quvchilarni matnni yanada chuqurroq tushunishga undaydi. Multimedia vositalari o‘qituvchilarga o‘quvchilarni jalb qilish, motivatsiyasini oshirish, o‘quvchilarga murakkab kontentni tushunarli va qiziqarli shaklda taqdim etishda katta yordam beradi. Adabiyot darslarida turli rasm va grafikalar o‘quvchilarga adabiy asarlarning asosiy tushunchalarini, personajlar va voqealar ketma-ketligini tasavvur qilishda yordam beradi. Masalan, biror adabiy asar yoki shoirning hayoti va ijodi haqida grafiklar, timsollar va infografikalardan foydalanish, o‘quvchilarga o‘zaro bog‘liq ma’lumotlarni yaxshiroq tushunishga yordam beradi. O‘quvchilarga o‘qish, izlanish va tahlil qilish uchun onlayn resurslar, masalan, adabiy saytlardan, virtual kutubxonalardan va interaktiv o‘quv platformalaridan foydalanish imkoniyati. Bunday resurslar o‘quvchilarga qidiruv va o‘rganish jarayonida mustaqil bo‘lishga yordam beradi.

Multimedia vositalari, ayniqsa yosh o‘quvchilarda, ta’limni yanada qiziqarli va samarali qilishga yordam beradi. O‘quvchilarning bilim va ko‘nikmalari turlicha bo‘lishi sababli, virtual topshiriqlarni yaratishda differentsiatsiya qilish muhimdir<sup>3</sup>. Bu o‘quvchilarning individual ehtiyojlari, qobiliyatlari va motivatsiyasiga mos keladigan topshiriqlarni ishlab chiqish imkonini beradi. Jahon adabiyotini o‘qitishda differentsiatsiya va individual yondashuvni qo‘llash o‘quvchilarning individual

<sup>2</sup> Mirzayeva S. Adabiy ta’lim metodikasi: jahon adabiyoti darslarini tashkil etish. – Toshkent: O‘zbekiston yozuvchilar uyushmasi nashriyoti, 2020.

<sup>3</sup> G‘ulomova D. Darslarni raqamlashtirish va o‘qitish jarayonida virtual topshiriqlarni qo‘llash. – Samarqand: Ta’lim resurslari.

# “IZLANISH SAMARALARI”

## №9 mavzusidagi respublika an’anaviy ilmiy-nazariy anjumani

ehtiyojlarini hisobga olishni, shuningdek, adabiy asarlarni turli nuqtai nazarlardan o‘rganishga imkon beradi. O‘quvchilarning darajasiga mos ravishda adabiy asarlarni tahlil qilish. Boshlang‘ich darajadagi o‘quvchilar uchun oddiy tahlil topshiriqlari, ilg‘or o‘quvchilar uchun esa chuqurroq va murakkab tahlil topshiriqlari ishlab chiqilishi mumkin. O‘quvchilarning turli ehtiyojlarini hisobga olish, ularning muvaffaqiyat darajasini oshiradi, chunki ular o‘zlari uchun qulay bo‘lgan yondashuvni tanlash imkoniga ega bo‘lishadi. O‘quvchilar o‘zlarining qobiliyatlariga mos topshiriqlarni bajarishlari, o‘zlariga bo‘lgan ishonchni oshiradi va motivatsiyalarini kuchaytiradi.

Differentsiatsiya va individual yondashuv ta’lim jarayonida o‘quvchilarning individual xususiyatlari va ehtiyojlariga mos ravishda ishlab chiqilgan metodlar va vositalar orqali ta’limni yanada samarali qilish imkoniyatini yaratadi. Bu yondashuv jahon adabiyotini o‘qitishda o‘quvchilarga adabiy asarlarni yaxshiroq o‘zlashtirish va o‘z fikrlarini erkin ifodalash imkoniyatini beradi. O‘quvchilar turli adabiy asarlar bilan ishlash orqali tanqidiy fikrlash, tahlil qilish va izlanish qobiliyatlarini rivojlantiradi. Jahon adabiyotini o‘qitishda virtual adabiy topshiriqlar yaratishning ilmiy-metodik asoslari adabiyot o‘qitishning samaradorligini oshiradi, o‘quvchilarni mustaqil fikrlashga, kreativ yondashuvni rivojlantirishga va adabiy asarlarni yanada chuqurroq o‘rganishga yordam beradi. Virtual texnologiyalar va interaktiv metodlarning qo‘llanilishi o‘qituvchilarga yangi pedagogik yondashuvlarni yaratishga imkon beradi, shu bilan birga, o‘quvchilarning ta’lim jarayonidagi faolligini oshiradi.

### Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. Mirzayeva S. Adabiy ta’lim metodikasi: jahon adabiyoti darslarini tashkil etish. – Toshkent: O‘zbekiston yozuvchilar uyushmasi nashriyoti, 2020.
2. Akramova L. Interaktiv ta’lim texnologiyalari: metodik yondashuvlar. – Toshkent: Ta’lim nashriyoti, 2021.
3. G‘ulomova D. Darslarni raqamlashtirish va o‘qitish jarayonida virtual topshiriqlarni qo‘llash. – Samarqand: Ta’lim resurslari.